

kulture z namenom, da se ta zemlja polagoma izpremeni s tem, da dobi njeno prirodno bogastvo po poljedelstvu, obrti in trgovini pravo vrednost, in da se domače prebivalstvo dvigne materialno in moralno.“ Seveda praktična izvršitev kolonizacije ne odgovarja ponavadi temu pojmovanju. Gosp. pisatelj razmotriva tri glavne vrste kolonizacije: osvojitelno, trgovsko in naselniško, ter podaja zgodovinski pregled kolonialnega gibanja o raznih časih in pri raznih narodih.

V drugem delu pa razlaga svoje misli o moderni kolonizaciji z ozirom na slovanske narode. Ta del je za nas najzanimivejši, ker sega prav v naše narodno in gospodarsko življenje. Gospod pisatelj razmotriva najprej kolonizacijske sposobnosti slovanskih narodov, katere ceni visoko: Slovani se naglo množé in so žilavi, imajo mnogo prostora za domačo kolonizacijo na lastni zemlji in njihove kulturne in etične lastnosti jih posebno usposabljaajo za kolonizacijo. Njihova organizacija v Ameriki nas uči, da je duh samostojnega in skupnega dela med njimi jako živahen; lahko se asimilirajo vsem tujim razmeram. O Slovanih v habsburški monarhiji trdi, da po svoji kolonizacijski sposobnosti daleč prekašajo Madjare in Nemce ter imajo tudi ugoden zemljepisni položaj za visok nadaljni razvoj. G. Radić priporoča, naj se osnuje „Podonavska gospodarska zveza“ s središčem v Pragi, ki naj bi organizirala narodno gospodarstvo vseh neruskih Slovanov in skrbela za pravilno kolonizacijo. Čehi že zdaj kolonizirajo Dolenjo Avstrijo in Hrvaško, v Pragi vidi gospod pisatelj ključ za ves narodno-gospodarski pokret podonavskih Slovanov. Statistično dokazuje, da bo postal Dunaj sčasom donavsko pristanišče za Čehe in Slovake, Trst in Reka postaneta slovanski luki, in močni opori za gospodarsko povzdignjenje Južnih Slovanov postaneta Belgrad in Spljet. Kot glavno in najbližje področje za slovansko kolonizacijo priporoča g. Radić — Malo Azijo, kamor se je izselilo že mnogo mohamedanskih Slovanov. Od naraščajoče slovanske zavesti pričakuje gospod pisatelj, da pride čas, ko bodo podonavski in balkanski Slovani sporazumno z Madjari in Rumuni odločevali o usodi narodov in dežel od Sudetov do Libanona, od Kvarnera do Perzijskega zaliva! Obširno in pohvalno popisuje g. Radić, kako Rusija kolonizira azijske pokrajine. Glede na sedanje številno izseljevanje priporoča, naj se osnuje „Slovansko društvo za ureditev izseljevanja“ v Pragi s podružnicami na Dunaju, v Trstu, na Reki in v Zagrebu. Posebno priporoča Čehom, naj se naseljujejo med Južnimi Slovani. Koliko

idej je tu sprožil gosp. pisatelj! Seveda je do njih izvršitve še daleč in gotovo bodo med izvrševanjem dobivale drugo obliko, a pot je pokazana, in če ta knjiga zbudi rojake gospoda pisatelja le k treznemu in realnemu premišljevanju, je mnogo storila.

K sklepu je pridal gospod pisatelj razmišljanje o „filozofiji kolonizacije“, zlasti z ozirom na vero. V tem oddelku pravi: „Moderno kolonizacijo ali asimilacijo vsega človeštva bo izvedla krščanska demokracija, za katero imamo mi Slovani največ prirojenega smisla, in zato je tudi bodočnost kolonizacije naša, in gotovo bomo mi ostali enkrat na onem mestu, ki so ga imeli nekdanj romanski, zdaj ga pa imajo anglosaški narodi.“

Dobro dé človeku, če bere take z optimističnim idealizmom pisane razprave. Gradivo, ki ga je nabral gospod pisatelj, je jako poučno in k njegovim trditvam o bodočnosti moramo reči vsaj, da so možne in dosegljive po vztrajnem kulturnem delu. Prav ima gospod pisatelj, ko zlasti glede na razmere med Južnimi Slovani kaže na veliko nesoglasje med narodnim preporodom inteligencije in med njeno zaostalostjo v umevanju socialnih vprašanj. Tu je treba temeljite izpremembe, in zato gospod pisatelj po pravici pravi, da mora postati slovanski nacionalizem demokratski in kulturni.

Dr. E. Lampe.

Der Adel in den Matriken des Herzogtums Krain. Herausgegeben von Ludwig Schiwiz von Schiwizhoffen in Görz. — Görz 1905. — Druck der „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček in Görz. Selbstverlag des Verfassers. — 40. Strani 505. — Razni listi so se izrekli pohvalno o imenovani knjigi, „Dom in Svet“ pa je na strani 501. t. l. le dostavil opazko: „Za zgodovinarja važno delo!“ A žal ni knjiga taka, kakor bi jo kdo sodil po površnih časniških poročilih. Pisatelji domače zgodovine bodo morali kljub tej knjigi še vedno le pri viru iskati svojih podatkov, kakor dozdej, tako tudi v bodoče, ker je knjiga jako pomanjkljiva in silno površna. Ž njo ni ustrezno niti kranjskemu plemstvu, na čigar željo se je menda izdala, ker svojih rodovnikov radi njene površnosti ne bodo mogli urediti, niti zgodovinarjem, ki potrebujejo pri svojih podatkih natančnosti in popolnosti, ki je pa knjiga nima. Evo dokazov! Jako vzradoščen sem vzel knjigo v roke, ko jo dobim, misleč, zdaj bom vsaj na jasnem v svojem delu. Iskal sem natančnejših podatkov o baronih Kuschlanovih. Gašper je stanoval s svojo družino v stolni župniji. Prvo rojstvo, ki ga nam knjiga kaže, je Ana Kristina

1626. In vendar ima krstna knjiga stolna zaznamovanih šest Gašperjevih otrok poprej, in sicer: Rozina r. 1619, Apolonija Katarina r. 1620, Ana Marija r. 1621, France Friderik r. 1620, Ana Margareta r. 1624, Katarina Elizabeta r. 1625, pozneje pa Uršula r. 1627, in potem šele pride Adam r. 1628, ki ga knjiga zopet omenja, in Ivan Friderik, ki ga je pisatelj izpustil, r. l. 1636. Enako ne najdem v knjigi Ivana Filipa pl. Lukančiča, kršč. 21. jan. 1673. in celo vrsto Locateljjev, Frančiška Bernarda Gall r. 1644., Pavla Raspa r. 1664 itd. Pa to sem le mimogrede pogledal, in vendar šteje knjiga samo za stolno župnijo 174 strani rojstnih podatkov. Ozrimo se na deželo! Tukaj plemstvo ni v toliki meri zastopano, kolikor po mestih, in vendar je stvar nedostatna. Odprimo n. pr. jeseniško krstno knjigo! Rodbine: Janeza de Ree, Jurija de Aich, Petra de Wothij, Dominika de Rosis, štejejo po več udov svojih, ki so bili ondi rojeni in krščeni, a g. Schiwiz jih je prezrl. Tudi ne najdem v njegovi knjigi Ane Marije Jožefe à Puchenthal r. leta 1724., Karola Theodorja à Seethal r. 1753, in Jožefa Vinc. Fer. Ambroža à Seethal r. 1756 dne 22. marcija, ter Frančiška Ks. de Plaski r. 13. decembra 1801. Tudi Jakob Ignacij grof Buceleni r. 30. julija 1686 se je izgubil in Janez Andrej Locateli kršč. 17. febr. 1652 je izostal. Enako se je godilo tudi otrokom Jan. Krstnika à Locateli: Magdaleni Tereziji r. 1693, Mariji r. 1694, Janezu Krstn. r. 1695. in mnogim otrokom pl. Ruard in Pantz. Mrliške in poročne knjige ne omenjam, ker bi bilo preveč zaznamkov. Poglejmo še kam! Tudi mesto Škofjaloka, ki je v knjigi omenjeno na str. 284., ima pokazati svoje plemstvo. Jožef à Posareli s svojo soprogo Marijano in hčerjo Suzano je l. 1623. živel v Puštalu, kjer je bivala leta 1624. tudi Ana Katarina à Siegersdorf. Peter à Christopholis je s svojo soprogo Meto že l. 1636. živel ondi ter l. 1646. imel 20. avgusta krščeno hčer Žaneto. Glavar loški Janez Jakob à Wagnerök (1628—53) je imel tudi svojo družino. Janez Nep. Jurij pl. Rasp je bil v mestu kršč. dne 1. maja 1624. In ta je imel osem svojih otrok rojenih v mestu, izmed katerih je bil Leopold Maksimil. kamniški župnik. Rodbine: Janeza Jakoba à Chossen (Kos), Feichtinger, Stantler, Frueberger, Fürenpfeil à Pfailheimb, Scarlichius (Škrl), Lukančič ab Herentfels itd., Gasparini, Grundler, Cebal, Upar, Žagar, Juliani, Nussdorfer itd. štejejo mnogo svojih udov v mestu rojenih in krščenih, podpisanih „praenobilis Dominus“, a g. Schiwiz jih ne pozna. Kje so mnogi Oblaki à Wolkenšpergi, kje otroci barona Frančiška Matije pl. à

Lampfrizhaimb itd., ki je bil loški glavar (1659 do 84.), kje Janez Jožef Jurij Anton Mandl baron „Deuttenhouen“ r. dne 1. sept. 1686, čigar oče Ivan Kristof je bil loški glavar, kje cela 12 udov broječa rodbina Jerneja Jožefa à Zanetti, ki je umrl 18. okt. 1692 prišedši iz Benetk, kje šesteri otroci Janeza Jožefa Otto de Otthaimb, bivajočega v Loki v l. 1619—30.? Velik dobrotnik kapucinskega samostana, „nobil. Dom.“ Matevž à Segalla s svojo družino je pozabljen, in vendar je bilo v mestu rojenih devet njegovih otrok od l. 1700—1712. Blaga rodbina Jenko à Jenkensheim je omenjena le v mrliški, a ne tudi v krstni knjigi, in vendar je to čisto mestna loška rodbina. Anton Eggkher baron pl. Käpfing und Liechtenegg je imel tri v mestu rojene otroke, pa naša knjiga ne omenja nobenega; ravnotako ne sedem v mestu rojenih otrok Janeza Kristijana Kristofa de Pisök v l. 1756—75. Tudi v puštalski graščini v l. 1768—74. živeči vitez de Löwengreiff Alfonz Hanibal Jeršinovec s soprogo Marijo Katarino roj. Nicoleti in s štirimi ondi rojenimi otroci je pozabljen in l. 1846. svetu zamrli 82 letni posestnik svetoduške graščine „nobil. Dom.“ Josip Dietrich, in drugi. — Omenim le še, da tudi v Dobu ne najdem potrebne natančnosti, ako primerjam plemenitnike tamošnje, kakor jih je zapisal po matrikah g. Iv. Vrhovnik v „Izvestjih muz. društva“ l. 1899. str. 78—102., s podatki g. Schiwiza. Čudno se mi tudi zdi, da v Železnikih ni bilo nobenega „nobil. Dom.“, kakor „de Gasparini“, ki so bili tudi v Loki, ali „de Woccellio“ (Boncelj) ali pa v Bohinju, saj so vendar ondi umrli trije Locateli, ki so pokopani v bitenjski cerkvi, ali pa Clementini. — V Šmartinu poleg Kranja se je izgubil ondi 30. okt. 1681 krščeni Jožef Karol à Toperzer A bodi dovolj!

Ako je torej že v napominanih župnijah, katere sem jaz tukaj le ob kratkem omenil, tolika nedostatnost, površnost, se lahko sklepa iz tega, da tudi v drugih podatkih g. Schiwiz pl. Schiwizhoffen ni bil v tej knjigi glede kranjskega plemstva nič bolj vesten. Knjiga je torej jako nepopolna. Ž njo ni kranjskemu plemstvu kaj prida ustrezno, a tudi preiskovavcem zgodovine ne kaj pomagano, dočim bi bila knjiga jako važno delo in vse hvale vredna, ako bi bila vestno in natančno sestavljena po matrikah. In po tem delu soditi lahko sklepamo tudi na vrednost enakega njegovega dela za goriško plemstvo, ki je izšlo leto poprej. Ako se morda namerava tudi za Štajersko obelodaniti enako delo, naj se ne pozabi, da je eno leto premalo za izvršitev dobre in natančne take izdaje.

Fr. Pokorn.

